

Türkiye’de İş Ahlakı ve İş Etiği Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Analizi: Sistemantik Derlemeye Dayalı Nitel Bir Araştırma

Fulya Almaz

Öz: Bu çalışma Türkiye’de yapılan iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin genel görünümünü sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu Tez Arşivinde, 30 Ocak 2021 tarihinde, “iş ahlakı” ve “iş etiği” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan tarama sonucu 38’i iş ahlakı, 60’ı iş etiği olmak üzere toplam 98 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan 98 lisansüstü tez tür, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, bilim dalı, özgün dil, danışman unvanı, amaç, ana odak ve yöntembilim parametreleri bakımından, sistemantik derleme araştırma yöntemi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine ve betimsel analize tabi tutularak araştırmanın sorunsalları doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda en fazla lisansüstü tezin 2016 yılında yapıldığı; farklı üniversite, enstitü, bilim dalı ve anabilim dalı tarafından lisansüstü tezlere konu edildiği dolayısıyla iş ahlakı ve iş etiği konularının farklı akademik disiplinlere yayılım gösterdiği tespit edilmiştir. Söz konusu tezler en fazla Profesör unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin amaç ve ana odakları incelendiğinde iş ahlakının ve iş etiğinin işletme konularıyla ilişkilendirilmiş olduğu ve inceleme derinleştirildiğinde ağırlıklı olarak örgütsel davranış konularıyla ilişkilendirme yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma 1996-2021 yılları arasında Türkiye’de yapılan iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin genel görünümünü ayrıntıları ile sunmaktadır. Çalışmanın sistemantik derleme ve değerlendirme üzerinden yapılması önemli sayılabilecek bir girişimken ulusal bağlam kapsamında katkı sunma niyeti çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş ahlakı, iş etiği, lisansüstü eğitim, sistemantik derleme.

Analysis of Postgraduate Theses on Business Morality and Business Ethics in Turkey: A Qualitative Research Based on a Systematic Review

Abstract: This study has been prepared to present the general view of postgraduate theses and doctorates on business morality and business ethics in Turkey. A total of 98 postgraduate theses, 38 of which involve business morality and 60 of which involve business ethics, were reached as a result of a search in the Thesis Archive of the Turkish Higher Education Institution on January 30, 2021 using the keywords “business morality” and “business ethics”. The 98 graduate theses constituting the sample of the study were evaluated using the method of systematic compilation research in terms of type, year, university, institute, department, branch of science, original language, advisor title, purpose, main focus, and methodology. The data obtained were subjected to content analysis and descriptive analysis and interpreted in line with the problematics of the research. As a result of the research, most postgraduate

@ Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, fulyaalma@hotmail.com

ID 0000-0002-1537-3278

Almaz, F. (2021). Türkiye’de İş Ahlakı ve İş Etiği Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Analizi: Sistemantik Derlemeye Dayalı Nitel Bir Araştırma. İş Ahlakı Dergisi, 14 (2), ss. 329-363

Araştırma Makalesi

© İGİAD
DOI: 10.12711/tjbe.2021.14.2.2285
İş Ahlakı Dergisi, 2021
isahlakidergisi.com

Başvuru : 18.02.2021
Revizyon : 02.06.2021
Kabul : 18.08.2021
Basım : 11.2021

theses were determined to have been conducted in 2016 as the subject of postgraduate theses from various universities, institutes, scientific branches, and departments. As such, the issues of business morality and business ethics have spread to different academic disciplines. Faculty members with the title of Professor have been identified as the advisors to these theses. When examining the purpose and main focus of the postgraduate theses and doctorates, business morality and business ethics were determined to be associated with business subjects, and upon deepening the analysis, these were mainly associated with organizational behavior issues. This study presents a detailed general view of postgraduate theses and doctorates on business morality and business ethics conducted in Turkey between 1996-2021. While carrying out the study through systematic compilation and evaluation is an important initiative, the intention of contributing within the national context increases the importance of the study.

Keywords: Business ethics, morality, postgraduate education, systematic review.

Giriş

Türkiye bağlamında *ahlak* ve *etik* kavramlarının kullanımında ve ele alınış biçimlerinde bir netlik olmadığı görülmektedir. Ahlak; davranışlarımızı şekillendiren, yaşamı nasıl sürdürmemiz gerektiğine işaret eden normlar, kurallar ve değerler bütünü olarak tanımlanırken (Cevzici, 2014) daha soyut bir forma bürünerek felsefenin alt disiplini olarak yer bulmuş olan etik; ahlak üzerine düşünme sanatı olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan vd., 2018). Etik; toplumu oluşturan bireylerin davranışlarının, ahlaka uygunluğunu bilimsel olarak inceleyen (Tınar, 1999), evrensel normların oluşmasına katkı sunan (Tansal, 2002) ve ahlaki davranışları hukuki yapı içerisinde düzenleyen bir disiplindir (Hartog, 2004).

Benzer şekilde *iş ahlakı* ve *iş etiği* kavramları birbirleriyle ikame edilse de hatta her iki kavram çalışma hayatını disipline eden kavramlar olsalar da böyle bir ikame söz konusu değildir. İş ahlakı; çalışma hayatında ahlaki doğrular ve yanlışlar üzerine odaklanan, ahlaki değerlerin ekonomik kurumlar ve onların davranışlarına yansımaları üzerine yoğunlaşan ve çalışma yaşamını disipline eden bir kavramdır (Velasquez, 1992). Ahlak kurallarının çalışma yaşamında ki iz düşümü olarak da değerlendirilebilecek olan iş ahlakı, belirli bir örgütsel amacı gerçekleştirmek için örgütsel faaliyetlerin yürütülmesi sürecinde faydalı olarak nitelendirilen kurallar ve davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (McHugh, 1992; Akbulut, 2000). Bu bağlamda iş ahlakı; saygılı, dürüst, hakkaniyetli ve güven verici davranmak demektir (McHugh, 1992).

İş ahlakının yol gösterici olmasının yanında ahlak dışı davranışları önlemesi bakımından örgütlere katkı sunmaktadır (Özgener, 2004). Özellikle iş hayatının giderek kaotik bir forma bürünmesi, yaşanan yoğun rekabet ve onun dinamik yapısı bir örgütün farklılaşması ve rakiplerinin önüne geçmesi noktasında iş ahlakına yönelik duruş örgütler için önemli hâle gelmiştir. Bu bağlamda örgütlerin iş ahlakı ilkelerini belirledikleri, iş ahlakı ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini bir arada ele alarak sosyal örgüt yapılarını inşa etmeye yönelik çalışmalarda buldukları görülmektedir (Güney, 2006).

İş etiği kavramı ise çalışma hayatında gerekli faaliyetlerin yürütülmesi süresince güven, dürüstlük, saygı ve hakkaniyetli davranışlar (Özgener, 2009) ve bu bağlamda inşa edilmiş olan örgütsel normlar, değerler ve ilkeleri (Ferrel, vd., 2015) incelemek olarak tanımlanmaktadır. Örgütlerle doğrudan ilgili olan iş etiği, bir örgütün faaliyetlerinden etkilenen tüm paydaşları kapsamakta ve tarafların ilişkileri üzerinde etkili olmaktadır (Booth vd., 2005). İş etiğini benimsemiş ve içselleştirmiş olan örgütler hem etik dışı davranışların sebebiyet vereceği risklere ve tehlikelere karşı korunacak hem de örgütsel başarıya erişebileceklerdir (McNamara, 2003; Wells ve Spinks, 1996).

Türkiye’de iş ahlakı ve iş etiği alanyazını incelendiğinde ilgili alan çalışmalarının 2000’li yıllardan sonra artış gösterdiği ancak henüz doyum noktasına ulaşmadığı görülmektedir (Köseoğlu vd., 2013; Eğri ve Sunar, 2010; Gölbaşı, 2009; Özdemir, 2009). Gölbaşı 2009 yılında yayımlanmış olduğu çalışmasında Türkiye bağlamında etik ile ilgili çabaların, etik bilincinin oluşmasıyla paralellik taşımadığını, örgütlerde bu konu ile ilgili uygulamaların etik bilincinin kurumsallaşması yerine sönümlenme eğiliminde olduğunu vurgulamıştır. İş etiği ile ilgili çalışmalar değerlendirildiğinde etik iklim (Kırel, 2000), yazılı etik kurallar (Ekin ve Tezölmez, 2000), misyon ve vizyon ifadelerinde etik vurgusu gibi konulara odaklanıldığı belirlenmiştir (Aşçıgil, 2004).

Ülkemizde iş ahlakı ve iş etiği konulu çalışmaları değerlendiren az sayıda çalışma bulunmaktadır (Akdeve ve Köseoğlu, 2013; Köseoğlu, vd., 2013; Eğri ve Sunar, 2010; Özdemir, 2009). Bu çalışmalardan biri Akdeve ve Köseoğlu’nun iş etiği odaklı lisansüstü tezlerin nasıl bir örüntü içerisinde geliştiğini sundukları çalışmadır (2013). Araştırmacılar; lisansüstü tezleri yıl, üniversite, danışman unvanları, hocaların danışmanlık sayıları, dil, yayın türü, yöntembilim, yöntem ve örneklem parametrelerini değerlendirmişlerdir. Yazarlar ayrıca doktora tezi hazırlayanlardan kaçının yüksek lisans tezlerinde de iş etiği konusunu çalıştıklarına ve iş etiğinin ana ve alt konularına göre dağılımlarını da incelemişlerdir. Bu çalışmada yöntem olarak bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda iş etiği konulu tezlerin 2012 ve 2013 yılları itibarıyla düşüşe geçtiği, Marmara Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesinin önemli katkılar sunduğu, iş etiği alanında yüksek lisans tezi hazırlayan kişilerin hiçbirinin doktora tezi hazırlamadıkları, tezlerin çok azının teorik olduğu, tezlerde veri toplama alanı olarak hizmet sektörünün tercih edildiği ve iş etiği alt alanları bakımından tezlerde iş etiğinin ne olduğu, sosyal sorumluluk ve örgütsel vatandaşlık konularının çoğunlukla çalışıldığı tespit edilmiştir.

Bir diğer çalışma Köseoğlu ve çalışma arkadaşlarının, stratejik yönetim alan yazınında iş etiğinin gelişim seyrini kitap, bildiri ve lisansüstü tezler üzerinden bibliyometrik analiz yöntemiyle inceledikleri çalışmadır (2013). Araştırmacılar yaptıkları inceleme sonucunda 8 stratejik yönetim kitabına, 1 bildiriye, 1 doktora tezine ulaşmış; direkt olarak bu konuda yazılan herhangi bir makaleye ulaşamamışlardır. Dolayısıyla Türkiye'deki stratejik yönetim literatüründe iş etiğine ilişkin önemli bir ilerlemenin olmadığı ve bu alanda önemli bir boşluğun varlığını tespit etmişlerdir.

Eğri'nin ve Sunar'ın hem alanyazın incelemesi hem de görüşmeler yaparak Türkiye bağlamında iş ahlakı alanındaki eğilimleri tespit etmeye çalıştıkları araştırma alanyazında yer bulan bir diğer çalışmadır (2010). Araştırmacılar bu makalelerinde iş ahlakı alanında Türkiye'de yaşanan gelişmeleri ve yönelimleri incelemeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda kamu, özel sektör ve sivil toplumca ele alınan çalışmaları akademiye meydana gelen gelişmeler ile birlikte bütüncül olarak değerlendirmişlerdir. Söz konusu çalışma alanyazın incelemesi ve iş ahlakı alanında faaliyet gösteren 11 kişiyle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar çerçevesinde şekillenmiştir. Yazarlar araştırmaları sonucunda, iş ahlakı ile ilgili çalışmaların kamu sektöründe yasal düzenlemeler ile yürütüldüğünü, özel sektördeki gelişmelerin firmaların pazar arayışı ve artan rekabet ile paralel gittiğini, sivil toplum kuruluşlarının çeşitli uygulamaları üretmeye ve iş ahlakını özendirmeye odaklandıklarını ve akademik alandaki çalışmaların olgudan çok uygulamaya, teorik olmaktan ziyade vakaya yönelik olduğunu bulgulamışlardır.

Bir diğer örnek Özdemir'in çalışması olup bu çalışmada iş etiği konusunda ulusal bağlamda hazırlanan kitaplar, tercüme kitaplar, dergiler ve raporlar incelenmiştir (2009). Araştırmacı; alanyazın taramasına dayalı bu incelemesinde ulusal bağlamda yapılan çalışmaları ahlak ve etik, iş ahlakı ve iş etiği, işletmecilik ahlakı, meslek ahlakı, çalışma ahlakı, sosyal sorumluluk, çevre ve iş ahlakı, kamu yönetimi ve iş ahlakı, dini değerler ve iş ahlakı, ahilik ve iş ahlakı başlıkları altında sınıflandırarak ilgili alanın genel bir değerlendirmesini sunmuştur.

Yukarıda verilen çalışmalar bütüncül olarak değerlendirildiğinde söz konusu çalışmaların 2009-2013 yılları arasında yapıldığı, bibliyometrik analiz ve alanyazın taraması ile yürütüldüğü ve çalışmalardan birinin farklı bir alan ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde çoğunlukla birbirlerinin yerine ikame edilmelerine rağmen aslında ayrı kavramlar olan iş ahlakı ve iş etiği kavramları arasında nitelik, içerik, kapsam ve anlam bakımından farklılıklar olduğu görülmektedir (Gök, 2008). İş ahlakı çoğunlukla dinsel inanca dayalı davranış ku-

rallarını kapsarken, iş etiği felsefe, düşünme ve hukuka dayalı davranış ilkelerini kapsamaktadır. Öte yandan toplumların işe dair yaklaşımları değişkenlik gösterebileceği gibi işe dair yaklaşımlar bir toplumun çeşitli kesimleri tarafından da farklılık gösterebilmektedir (Arslan, 2001). Hatta ve hatta bu farklılıklar örgütler arasında da farklılaşmakta ve bu farklılaşma örgütsel kültürü oluşturmaktadır (Downey, 1986). Öyle ki örgüt kültürü bir örgütün paylaştığı inançlar, değerler ve davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Ahlakın, çalışma yaşamındaki yönlendirici etkisi kültürden beslenmektedir (Tabakoğlu, 2009). Diğer bir ifade ile farklı kültürlerde yoğrulmuş olan bireyler aynı olaylara dahi farklı yaklaşabileceklerdir. Dolayısıyla iş ahlakı böylesi bir değişkenlik gösterirken, iş etiği evrensel bir nitelik taşımakta ve daha soyut özellikler göstermektedir (Gök, 2008). Bu farklılıklarına rağmen her iki kavramın işlevsellikleri, iş ortamında barışın inşa edilmesi, bütünselliğin sağlanması, iş akışının kontrolünün sağlanması, ilişkilerde güven oluşturulması ve ilişkilerin düzenlenmesi özelinde tüm çalışma yaşamını disipline etmesi bakımından benzerlik taşımaktadır. Bu durum bizlere iş ahlakı ve iş etiği alanında farklı örneklemelerde ele alınabilecek ve ayrıntılandırılmış çalışmalara ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. Bu noktada araştırmacılar için keşfedilmeyi bekleyen geniş bir alan olduğu açıktır.

Belirtilen ilhamdan hareketle bu çalışma da Türkiye düzleminde iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tez çalışmalarındaki eğilimlerin 1996- 2021 yılları itibariyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı ve erişim izni olan hem iş ahlakı hem de iş etiği konulu lisansüstü tezler tür, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, bilim dalı, özgün dil, danışman unvanı, amaç, ana odak ve yöntembilim parametreleri bakımından sistematiğe dayalı olarak analiz edilmektedir. Bu çalışma konuyu ulusal bağlamda ele almakla birlikte kullanımlarında kargaşanın olduğu iş ahlakı ve iş etiği konularını baz alan lisansüstü tezleri değerlendirerek ilgili alanyazına katkı sunmayı amaçlamaktadır (Eğri ve Sunar, 2010).

Yöntem

Bu çalışma Türkiye bağlamında iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin sistematik olarak derlenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın belirtilen amacı dâhilinde sürece rehberlik edecek sorular aşağıda belirtildiği gibidir:

- Tezlerin tür ve sayı bakımından dağılımları nasıldır?
- Tezlerin yıl bakımından dağılımları nasıldır?

- Tezlerin üniversite bakımından dağılımları nasıldır?
- Tezlerin enstitü bazında dağılımları nasıldır?
- Tezlerin anabilim dalı bazında dağılımları nasıldır?
- Tezlerin bilim dalı bakımından dağılımları nasıldır?
- Tezlerin özgün dil bakımından dağılımları nasıldır?
- Tezlerin danışman unvanı bakımından dağılımları nasıldır?
- Tezlerin amaç, odak ve yöntem bilim bakımından dağılımları nasıldır?

Araştırma dâhilinde yanıtları aranan sorular yaşanan dünyadan elde edilebilecek veriler üzerinden yanıtlanması gereken sorulardır. Bu yöndeki çabalar araştırmacıyı ampirik bir çalışma yapmaya itmiştir.

Tablo 1’de özetlendiği gibi bu araştırmada öznel bir yöntem olan, dokümanlar gibi nitel veri toplama yönteminin kullanıldığı *nitel araştırma yöntemine* başvurulmuştur. Çalışma kapsamında, bir konu hakkında, daha önceden belirlenmiş kıstaslar dâhilinde, belirlenmiş olan konu ile ilgili olarak önceden yapılmış bütün araştırmaların yansız ve sistemli olarak incelenmesine (Almaz, 2020; Karaçam, 2013; Higgins ve Green, 2011) olanak tanıyan *sistemik derleme araştırma yöntemi* tercih edilmiştir. Sistemik derleme yöntemi; belirlenen akademik alanlarda yapılmış bilimsel çalışmaların bütün olarak görünür kılınmasına, o alanda yapılmış çalışmaların karşılaştırılmasına, o alanda en çok araştırılan veya hiç araştırılmayan konuların belirlenmesine, o alanın nasıl bir devinim içerisinde olduğunun anlaşılmasına imkân veren araştırma yöntemidir (Almaz, 2020).

Bu bağlamda araştırmanın *analiz birimini* iş ahlakı ve iş etiği konulu yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde 30 Ocak 2021 tarihine kadar kayıt altına alınmış iş ahlakı ve iş etiği konulu yüksek lisans ve doktora tezleri incelendiğinde iş ahlakı konulu 37 yüksek lisans, 1 doktora; iş etiği konulu 50 yüksek lisans, 10 doktora olmak üzere toplam 98 lisansüstü tezin erişim iznine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında iş ahlakı konulu 8 yüksek lisans, 1 doktora; iş etiği konulu 4 yüksek lisans, 2 doktora olmak üzere toplam 15 lisansüstü tezin erişim iznine sahip olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla ilgili çalışmanın *evrenini* YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde 30 Ocak 2021 tarihine kadar kayıt altına alındığı tespit edilen toplam 98 iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezler oluşturmuştur. Araştırmanın evreni ulaşılabilir olduğu için evreni oluşturan 98 lisansüstü tez aynı zamanda araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Erişim izni olan ve olmayan toplam 113 lisansüstü tezin 98’i çalışmaya %86,72’lik temsiliyet

gücü kazandırmaktadır. Dolayısıyla elde edilen örneklemin araştırma sorularını yanıtlamada tatminkâr düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Araştırma Yöntemine Genel Bakış

Araştırma Süreci	
Araştırma Yöntembilimi	Nitel araştırma
Araştırma Yöntemi	Sistematiik derleme
Araştırmanın Analiz Birimi	YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan ve erişim izni verilmiş iş ahlakı ve iş etiği konulu, lisansüstü tezler
Araştırmanın Evreni	98 lisansüstü tez
Araştırmanın Örneklemi	98 lisansüstü tez
Veri Toplama Yöntemi	Dokümanlar
Veri Analizi	Betimsel analiz ve içerik analizi

Sistematiik derleme araştırmaları genel olarak, araştırılabilir soruların oluşturulması, derlemeye odak oluşturan konu ile ilgili alanyazın taraması yapılması, araştırmının uygunluk ölçütlerinin belirlenmesi, uygun verilere erişilmesi ve bulguların yorumlanmasını aşamalarını kapsayan etkinlikler silsilesinin organize edilmesini gerektirmektedir (Almaz, 2020; Aslan, 2018; Wright, vd., 2007). Torrance bir sistematiik derleme çalışmasının aşağıda belirtilen süreç dâhilinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır (2004):

1. Yanıtlanabilir araştırma sorusu belirtilir,
2. Arama terimleri tanımlanır,
3. Elektronik veri tabanlarında, elle arama yapılan dergilerde ve gri literatür gibi sahalarda sistematiik bir arama yapılır,
4. Varsa özete yoksa başlığa göre dâhil etme ve hariç tutma kriterleri tanımlanarak filtreleme kararları alınır,
5. Güvenilirliği artırmak için birden fazla araştırmacının kriterleri tanımlaması ve toplanan verileri gözden geçirmesi sağlanır,
6. Gözden geçirme sonucu daha az ilgili ve/veya düşük kaliteye sahip çalışmalar ile araştırmaya takılanan çalışmalar netleştirilerek alanın haritası belirlenir,
7. Son olarak yalnızca araştırma sorusuyla doğrudan ilgili olan ve yüksek kaliteye sahip çalışmaların nihai incelemesi yapılır.

Bu araştırmada söz konusu tanımlamada işaret edilen sistematik takip edilmiş olup aşağıda sunulan süreç izlenmiştir:

1. Araştırmanın amacı dâhilinde yanıtlanabilir sorular oluşturulmuştur.
2. İş ahlakı ve iş etiği olmak üzere iki arama terimi tanımlanmıştır.
3. Elektronik veri tabanı olarak YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) belirlenmiştir.
4. Dâhil etme kriterleri olarak “tez adı” ve erişim durumu olarak “izinli” ve tür olarak “yüksek lisans” ve “doktora” kriterleri belirlenmiş olup, erişim izni olmayan tezler hariç tutulmuştur. Dolayısıyla YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi’ne (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) girilmiş, açılan sayfada tarama terimi çubuğuna “iş ahlakı”, aranacak alan kısmına “tez adı”, izin durumu kısmına “izinli” ve tez türü kısmına “yüksek lisans” yazılarak bul sekmesinden ilgili tezler dökülerek filtreleme işlemi uygulanmıştır. Benzer işlem iş ahlakı konulu doktora, iş etiği konulu yüksek lisans ve doktora tezleri için de aynı titizlikle tekrarlanmıştır.
5. Güvenilirliği arttırmak için nitel araştırma konusunda uzman bir akademisyenin bağımsız olarak filtreleme işlemi yapması istenmiş ve karşılaştırma yapılarak aynı sonuca ulaşıldığı tespit edilmiştir. Veriler 22 Kasım 2020 ve 30 Ocak 2021 tarih aralığında toplanmış ve veri toplama sürecinde tamamıyla nitel araştırma etiğine uygun olarak hareket edilmiş ve tek bir verinin dahi kaybolmaması için titizlik gösterilmiştir.
6. Böylece tarama alanının haritası netleştirilmiştir.
7. Taramaya takılan lisansüstü tezler tek tek indirilerek daha önceden belirlenmiş olan tür, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, bilim dalı, özgün dil, danışman unvanı, amaç, ana odak ve yöntem bilim parametrelerine göre değerlendirilmiş ve araştırma kapsamında ihtiyaç duyulan bu parametrik bilgiler bir excel dosyasına aktarılmıştır. Elde edilen kayıtlar çözümleme işlemine tabi tutularak tablollaştırılmış, bütün veriler birleştirilerek analize hazır hâle getirilmiş ve yorumlama aşamasına geçilmiştir.

Nitel araştırmaların farklı özellikler taşımaları nedeniyle veri analizlerinde de farklı yaklaşımlar gerektirmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Creswell ve Poth nitel araştırmalarda veri analiz sürecini verilerin organizasyonu, verilerin ön değerlendirme sürecinden geçirilmesi, temaların kodlanması, verilerin sunumu ve yorumlanması sarmalı olarak tanımlamaktadır (2007). Buna karşın Strauss veri analiz yöntemlerinin standartlaştırılmasının araştırmacıyı sınırlandıracağını ve bu

sınırlandırmanın derin ve zengin sonuçlar elde edilmesini engelleyeceğini vurgulamaktadır (1987). İlgili alanyazın farklı yaklaşımlar sunsa da önemli olan ortaya çıkan temaların anlamlı bir biçimde ilişkilendirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu amaçla veri analizinde betimsel analiz ve içerik analizi önerilmektedir. Betimsel analizde elde edilen veriler önceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda özetlenip yorumlanırken, içerik analizinde daha derin bir incelemeye tabi tutularak veriler mantıklı bir biçimde düzenlenerek daha anlaşılır bir biçimde sunulmaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler *betimsel analiz* ve *içerik analizine* tabi tutularak araştırmanın amaçları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında yanıtları aranan sorular araştırma temaları hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda elde edilen veriler araştırma sorularını yanıtlayacak biçimde önce betimsel bir anlatım sunulmuş daha sonra ortaya çıkan temalar ve örüntüler derinleştirilerek bulguların araştırma hedefleri doğrultusunda açıklanması ve yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Çalışmanın uygunluğunun sağlanmasında inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ölçütleri kullanılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde inandırıcılık için araştırma sonuçlarına nasıl erişildiğinin açıkça ortaya konulması gerekliliğine, aktarılabilirlik için araştırma sonuçlarının analitik genellemeye imkân vermesi gerekliliğine, tutarlılık ve teyit edilebilirlik için çalışmanın başka bir araştırmacı tarafından tekrar edildiğinde aynı sonuçlara ulaşılabilmesi gerekliliğine işaret ettiği görülmektedir. Bu kapsamda söz konusu çalışmada inandırıcılığın sağlanması noktasında temalar belirlenmiş ve bu temalar arasındaki örüntüler sunulmuştur. Aktarılabilirlik için elde edilen sonuçlar analitik genelleme temelinde tartışılmış, konu ile ilgili alanyazında yer alan diğer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Tutarlılık için elde edilen verilerin doğasına sadık kalınarak önce yorumlanmadan verilmiştir. Ayrıca nitel araştırma konusunda deneyimli bir akademisyen ile bağımsız tarama ve kodlama yapılarak sonuçlar karşılaştırılmış ve değerlendiriciler arasındaki uyum ile tutarlılık sağlanmıştır. Teyit edilebilirlik için araştırmacı tüm süreci söz konusu uzman akademisyene sunarak teyit incelemesi yaptırmış ve bu noktada uzlaşılabilir sonuçlar elde edilerek çalışmanın teyit edilebilirliğine kanaat getirilmiştir.

YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi'nde bazı tezlerin (iş ahlakı konulu 8 yüksek lisans, 1 doktora; iş etiği konulu 4 yüksek lisans, 2 doktora tezi) erişim izinlerinin kısıtlanmış olması sonucu söz konusu tezlerin araştırmaya dâhil edilememesi bu araştırmanın hem kısıt ve sınırlılığını hem de hariç tutma kriterini oluşturmaktadır.

Yürütülen araştırmanın raporlanması noktasında okuyucunun anlamasını kolaylaştırmak adına ve nitel araştırmaların izin verdiği ölçüde, toplanan veriler basit tanımlayıcı istatistiksel ifadeler ve tablolar kullanılarak sunulmuştur. Böylece erişilen verilere dayalı olarak Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı ve erişim izni olan iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin genel örüntüsü karşılaştırmalı olarak resmedilmiştir.

Bulgular

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Tür ve Sayı Bakımından Dağılımları

Örneklem dâhilinde yer alan iş ahlakı etiketli tezlerin türleri değerlendirildiğinde iş ahlakı konusunun doktora tezlerine (1 adet tezde) kıyasla yüksek lisans tezlerinde (37 adet tezde) daha fazla ele alındığı tespit edilmiştir (Tablo 2). İş etiği etiketli tezlerin türleri değerlendirildiğinde benzer şekilde iş etiği konusunun doktora tezlerine (10 adet tezde) kıyasla yüksek lisans tezlerinde (50 adet tezde) daha fazla ele alındığı görülmüştür.

Tablo 2. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Tür ve Sayı Bakımından Dağılımları

Etiket	Tezlerin Türleri	Tezlerin Sayıları (adet)	Toplam
İş Ahlakı	Yüksek Lisans	37	38
	Doktora	1	
İş Etiği	Yüksek Lisans	50	60
	Doktora	10	

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Tablo 3'te sunulduğu üzere iş ahlakı etiketli yüksek lisans tezlerinin en fazla 2011 yılında (6 adet tez) çalışıldığı ve taramanın yapıldığı 1996-2020 yılları arasında sadece 2000 yılında 1 adet doktora tezinin çalışıldığı tespit edilmiştir. İş etiği etiketli yüksek lisans tez çalışmaları değerlendirildiğinde 2016 ve 2018 yıllarında en fazla (6 adet tez) tezin üretildiği saptanmıştır. 2019 yılında (3 adet tez) ise diğer yıllara nazaran daha fazla doktora tezi çalışıldığı saptanmıştır.

Tablo 3. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımları

Yıllar	İş Ahlakı		İş Etiği		Toplam
	Yüksek Lisans Tezleri (Adet)	Doktora Tezleri (Adet)	Yüksek Lisans Tezleri (Adet)	Doktora Tezleri (Adet)	
1996	1	-	-	-	1
1999	-	-	1	1	2
2000	-	1	1	1	3
2001	-	-	1	-	1
2002	1	-	-	-	1
2003	1	-	-	-	1
2005	2	-	-	-	2
2006	1	-	2	-	3
2007	3	-	5	-	8
2008	-	-	2	-	2
2009	1	-	3	1	5
2010	1	-	3	-	7
2011	6	-	3	-	9
2012	-	-	3	1	4
2013	3	-	4	-	7
2014	3	-	5	1	9
2015	4	-	3	-	7
2016	3	-	6	2	11
2017	3	-	5	-	8
2018	-	-	6	-	6
2019	4	-	5	3	8
2020	-	-	2	-	2
Toplam	38	-	50	10	
Genel Toplam	38		60		98

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Hazırlandığı Üniversiteler Bakımından Dağılımları

Tablo 4'te iş ahlakı ve iş etiği etiketli tezlerin türlere göre hazırlandığı üniversiteleri gösteren bulgular sunulmuştur. İş ahlakı etiketli yüksek lisans tezlerinin en fazla Beykent Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi (3'er adet tez) tarafından hazırlatıldığı, aynı etiketli doktora tezinin Selçuk Üniversitesi (1 adet tez) tarafından hazırlatıldığı görülmüştür. İş etiği etiketli tezler değerlendirildiğinde görülmektedir ki en fazla yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi (7 adet tez) tarafından ve en fazla doktora tezi İstanbul Üniversitesi (2 adet tez) ve Sakarya Üniversitesi (2 adet tez) tarafından hazırlatılmıştır.

Tablo 4. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Hazırlandığı Üniversiteler Bakımından Dağılımları

Üniversiteler	İş Ahlakı		İş Etiği		Üniversiteler	İş Ahlakı		İş Etiği	
	YL Tez Sayıları (Adet)	D. Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D. Tez Sayıları (Adet)		YL Tez Sayıları (Adet)	D. Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D. Tez Sayıları (Adet)
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	-	-	1	-	Hacettepe Üniversitesi	-	-	1	1
Anadolu Üniversitesi	1	-	1	1	İstanbul Üniversitesi	3	-	2	2
Afyon Kocatepe Üniversitesi	-	-	1	-	Kadir Has Üniversitesi	-	-	1	-
Aksaray Üniversitesi	-	-	1	-	Karabük Üniversitesi	-	-	1	-
Ankara Üniversitesi	-	-	-	-	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	-	-	-
Atatürk Üniversitesi	1	-	1	-	Kırıkkale Üniversitesi	3	-	1	-

Atılım Üniversitesi	-	-	1	-	Kocaeli Üniversitesi	1	-	-	-
				-	Maltepe Üniversitesi			1	-
Avrasya Üniversitesi	-	-	1	-	Marmara Üniversitesi	3	-	7	1
Beykent Üniversitesi	3	-	3	1	Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi	-	-	1	-
Bingöl Üniversitesi	1	-	1	-	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	-	-	-	1
Boğaziçi Üniversitesi	1	-	-	-	Niğde Üniversitesi	1	-	-	-
Cumhuriyet Üniversitesi	1	-	1	-	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	-	1	-
Çankaya Üniversitesi	-	-	1	-	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1	-	-	-
Çukurova Üniversitesi	-	-	1	-	Sakarya Üniversitesi	2	-	1	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	-	-	2	-	Selçuk Üniversitesi	2	1	1	-
Dumlupınar Üniversitesi	3	-	4	-	Süleyman Demirel Üniversitesi	-	-	1	-
Düzce Üniversitesi	-	-	1	-	Tekirdağ Üniversitesi	1	-	-	-
Fırat Üniversitesi	-	-	1	-	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	-	-	1	-
Fatih Üniversitesi	2	-	-	-	Ufuk Üniversitesi	2	-	-	-
Gazi Üniversitesi	1	-	1	1	Yaşar Üniversitesi	-	-	1	-

Gazios- manpaşa Üniversitesi	1	-	-	-	Yıldız Teknik Üniversitesi	1	-	1	-
Gedik Üniversitesi	-	-	1	-	Zirve Üniversitesi	-	-	1	-
Giresun Üniversitesi	-	-	1	-	Toplam	37	1	50	10
Gümüşhane Üniversitesi	-	-	2	-	Genel Toplam	38		60	

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Enstitü Bazında Dağılımları

İş ahlakı ve iş etiği alanlarında yapılan tezler anabilim dalı bazında değerlendirildiğinde ilgili alanlar dâhilindeki lisansüstü tezlerin çoğunlukla Sosyal Bilimler Enstitüsünde (iş ahlakı etiketli 36 yüksek lisans tezi ve 1 doktora tezi, 46 iş etiği yüksek lisans tezi ve 10 doktora tezi) hazırlandığı belirlenmiştir. İş ahlakı ve iş etiğinin Sosyal Bilimler Enstitüsü dışında Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü ve Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü tarafından hazırlanan tezlere konu edildiği görülmektedir.

Tablo 5. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Enstitü Bazında Dağılımları

Yıllar	İş Ahlakı		İş Etiği	
	Yüksek Lisans Tezleri (Adet)	Doktora Tezleri (Adet)	Yüksek Lisans Tezleri (Adet)	Doktora Tezleri (Adet)
Sosyal Bilimler Enstitüsü	36	1	46	10
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	-	-	1	-
Fen Bilimleri Enstitüsü	-	-	2	-
Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü	1	-	-	-
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	-	-	1	-
Toplam	37	1	50	10
Genel Toplam	38		60	

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Anabilim Dalı Bazında Dağılımları

İş ahlakı ve iş etiği etiketli tezlerin türlere göre anabilim dalı bazında dağılımları (Tablo 6) değerlendirildiğinde her ne kadar az sayıda anabilim dalları belirtilmemiş tezlere (1 adet iş ahlakı yüksek lisans tezi, 5 adet iş etiği yüksek lisans tezi, 1 adet iş etiği doktora tezi) rastlanılsa da lisansüstü tezlerin en fazla İşletme Anabilim Dalı (18 adet iş ahlakı yüksek lisans tezi, 24 adet iş etiği yüksek lisans tezi, 3 adet iş etiği doktora tezi) tarafından çalışıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında tek sayıda olan iş ahlakı konulu doktora çalışması Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı çıkışlı olduğu görülmüştür.

Tablo 6. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Anabilim Dalı Bazında Dağılımları

Anabilim Dalları	İş Ahlakı		İş Etiği		Anabilim Dalları	İş Ahlakı		İş Etiği	
	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)		YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)
İşletme Anabilim Dalı	18	-	24	3	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	-	-	1	-
İşletme Yönetimi	3	-	4	1	Felsefe Anabilim Dalı	-	-	1	-
Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı	1	1	-	-	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı	2	-	-	-
Uluslararası İşletmecilik Anabilim Dalı	2	-	-	-	İngiliz Dil ve Edebiyatı Anabilim Dalı	-	-	1	-
Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı	-	-	1	-	İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı	-	-	1	-

Uluslararası Ticaret ve Finansman Anabilim Dalı	-	-	1	-	Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı	-	-	-	1
İktisat Anabilim Dalı	2	-	-	-	Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı	-	-	1	-
Bariş Çalışmaları Anabilim Dalı	-	-	1	-	Sigortacılık Anabilim Dalı	-	-	1	-
Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı	-	-	-	1	Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı	-	-	1	-
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı	5	-	4	3	Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı	-	-	1	-
Çalışma İktisadi Anabilim Dalı	1	-	-	-	Belirtilmemiş	1	-	5	1
Sosyal Politika Anabilim Dalı	1	-	-	-	Toplam	37	1	50	10
Halkla İlişkiler Anabilim Dalı	-	-	2	-	Genel Toplam	38	60		
İlahiyat Anabilim Dalı	1	-	-	-					

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Bilim Dalı Bazında Dağılımları

İş ahlakı ve iş etiği etiketli tezlerin türlerine göre bilim dalı bazında dağılımları değerlendirildiğinde her ne kadar az sayıda bilim dalları belirtilmemiş tezlere (23 adet iş ahlakı yüksek lisans tezi, 23 adet iş etiği yüksek lisans tezi, 4 adet iş etiği doktora tezi) rastlanılsa da iş ahlakı (4 adet tez) ve iş etiği (9 adet tez) konulu yüksek lisans tezlerinin ve iş etiği (2 adet tez) konulu doktora tezlerinin en fazla Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalınca çalışıldığı belirlenmiştir. Tek sayıda olan iş ahlakı konulu doktora çalışmasının da yine Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı çıkışlı olduğu görülmektedir.

Tablo 7. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Türlerine Göre Bilim Dalı Bazında Dağılımları

Bilim Dalları	İş Ahlakı		İş Etiği		Bilim Dalları	İş Ahlakı		İş Etiği	
	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)		YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)	YL Tez Sayıları (Adet)	D Tez Sayıları (Adet)
İşletme Bilim Dalı	1	-	3	1	Yönetim ve Çalışma Psikolojisi Bilim Dalı	-	-	2	-
İşletme Yönetimi Bilim Dalı	-	-	-	1	Uluslararası Ticaret Bilim Dalı	-	-	1	-
İşletme Yönetimi ve Organizasyon Bilim Dalı	-	-	-	1	Tedarik Zinciri Yönetimi Bilim Dalı	-	-	1	-
Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı	4	1	9	2	Pazarlama İletişimi Bilim Dalı	-	-	1	-

İnsan Kaynakları Bilim Dalı	1	-	2	-	Kurumsal İletişim ve Halkla İlişkiler Bilim Dalı	-	-	1	-
İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı	2	-	2	-	Din Sosyolojisi Bilim Dalı	1	-	-	-
Uluslararası İşletmecilik Bilim Dalı	1	-	-	-	İngiliz Dil ve Edebiyatı Bilim Dalı	-	-	1	-
İktisat Teorisi ve Tarihi Bilim Dalı	1	-	-	-	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı	-	-	1	-
Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı	-	-	1	-	Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı	1	-	2	-
Rekreasyon Yönetimi Bilim Dalı	-	-	-	1	Belirtilmemiş	23	-	23	4
Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı	1	-	-	-	Toplam	37	1	50	10
Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset Bilim Dalı	1	-	-	-	Genel Toplam	38	60		

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Özgün Dil Bakımından Dağılımları

Çalışma kapsamında iş ahlakı ve iş etiği etiketli tezlerin özgün dilleri değerlendirilmiş olup ilgili alanlar dâhilindeki tüm lisansüstü tezlerinin Türkçe, az sayıda yüksek lisans tezinin (3 adet iş ahlakı, 1 adet iş etiği) İngilizce olarak kaleme alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Özgün Dil Bakımından Dağılımları

Özgün Dil	İş Ahlakı		İş Etiği	
	Yüksek Lisans Tez Sayıları (Adet)	Doktora Tez Sayıları (Adet)	Yüksek Lisans Tez Sayıları (Adet)	Doktora Tez Sayıları (Adet)
Türkçe	34	1	49	10
İngilizce	3	-	1	-
Toplam	37	1	50	10
Genel Toplam	38	60	-	-
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	-	-	1	-
Toplam	37	1	50	10
Genel Toplam	38		60	

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Danışman Unvanları Bakımından Dağılımları

Çalışma dâhilinde değerlendirilen iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tez çalışmalarının üretilmesinde yol gösterici olan danışmanların unvanları ayrıntılandırıldığında iş ahlakı konulu yüksek lisans tezlerine (15 adet tezde) ve iş etiği konulu doktora tezlerine (7 adet tezde) en fazla “profesör” unvanlı öğretim üyesinin yol gösterdiği ve iş etiği alanlarında hazırlanan yüksek lisans tezlerine (22 adet tezde) en fazla “doktor öğretim üyesi” unvanlı öğretim üyesinin yol gösterdiği belirlenmiştir. Tek sayıda olan iş ahlakı konulu doktora çalışmasına da yine “profesör” unvanlı bir hocanın yol gösterdiği tespit edilmiştir.-

Tablo 9. İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Tezlerin Danışman Unvanları Bakımından Dağılımları

Danışman Unvanı	İş Ahlakı		İş Etiği	
	Yüksek Lisans Tez Sayıları (Adet)	Doktora Tez Sayıları (Adet)	Yüksek Lisans Tez Sayıları (Adet)	Doktora Tez Sayıları (Adet)
Prof. Dr.	15	1	13	7
Doç. Dr.	13	-	15	3
Dr. Öğr. Üyesi	8	-	22	-
Toplam	37	1	50	10
Genel Toplam	38	60	1	-
Toplam	37	1	50	10
Genel Toplam	38		60	

İş Ahlakı ve İş Etiği Etiketli Doktora ve Yüksek Lisans Tezlerinin Amaç, Ana Odak ve Yöntembilim Parametreleri Bağlamında Değerlendirilmesi

İş Ahlakı Etiketli Doktora ve Yüksek Lisans Tezlerinin Amaç, Ana Odak ve Yöntembilim Parametreleri Bağlamında Değerlendirilmesi¹

İş ahlakı etiketli doktora ve yüksek lisans tezlerinin amaçları incelendiğinde aşağıda sunulan ilişkilerin tez araştırmalarında yer bulduğu saptanmıştır.

- Protestan ahlakı ve ahilik ahlakının karşılaştırılması,
- Örgüt kültürü ve iş ahlakı temelinde ahilik kültürünün günümüz örgütlerinde uygulanma düzeyi,
- Türklerde iş ahlakı ve ahilik,
- İslam ekonomisi ve iş ahlakı,
- İş ahlakı ve neoliberal dönüşüm,
- Yaşlı ve genç kuşaklar arasındaki iş ahlakı ve kişilik farklılıklarının karşılaştırılması ,

1 İş ahlakı taramasına takılan 1 doktora tezi olduğu için çalışmanın bu başlığında iş ahlakı etiketli doktora ve yüksek lisans tezleri belirlenen parametreler bağlamında birlikte değerlendirilmiştir.

- Farklı iş ahlakına sahip kadın çalışanların, çalışma alanındaki cinsiyet durumunu ve çalışma koşullarını nasıl dönüştürdüğü,
- Ulusal kültür benzerlikleri olan iki ülkenin iş ahlakı ve kurumsal sosyal sorumluluk algılarının karşılaştırılması,
- Ulusal kültürün iş ahlakı üzerindeki etkileri,
- Zanaatkarlık üzerinde güven, iş ahlakı ve itaat kavramlarının etkisi,
- İş ahlakı algısının kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarına etkisi,
- İş ahlakının kurumsal sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi,
- Sosyal sorumluluk anlayışında iş ahlakının rolü,
- İş ahlakı ve sosyal sorumluluk kavramlarının pratik hayattaki izdüşümü,
- İş ahlakı algısının kurumsal imaj üzerindeki etkisi,
- İş ahlakının kurumsal itibar üzerindeki etkisi,
- İnsan kaynakları uygulamalarında iş ahlakının etkisi,
- İçsel pazarlamanın, örgütsel bağlılık ve iş ahlakı üzerindeki etkileri,
- Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin iş ahlakı kazandırılması üzerindeki etkileri,
- Bir örgütte iş ahlakının yerleştirilmesinde dönüşümcü liderliğin etkisi,
- Paternalist liderliğin çalışan performansı üzerindeki etkisinde iş ahlakının rolü,
- KOBİ'lerde iş ahlakı algısı,
- İş ahlakında etik iklim ve çalışanların algısı,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakına yönelik tutumları,
- Bir çalışan grubunun ahlaki değerliliklerinin incelenmesi,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakı yönünden değerlendirilmesi,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakı ve sosyal sorumluluk bilinçleri,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakı algıları,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakı ve kurumsal değer algıları,
- Bir çalışan grubunun iş ahlakı ve eğitime yönelik bakış açıları ve iş ahlakı ve eğitim arasındaki ilişki,
- İş ahlakı ve mobbing uygulamaları,
- İş ahlakı ve mobbing kavramlarını değerlendirmek,
- Japonlarda iş ahlakı,

- Bazı tezlerde iş ahlakının; uygulamalar, temel konular, tarihsel gelişim, önem, kurumsallaştırılma, tarafların sorumlulukları, yasal dayanaklar, Türk işletmelerindeki yeri ve sosyal sorumluluk ile olan ilişkisi konularının kavramsal olarak değerlendirildiği görülmüştür.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında iş ahlakı etiketli doktora ve yüksek lisans tezlerinin ana odakları değerlendirildiğinde en fazla kurumsal sosyal sorumluluk (7 adet tezde) ve iş ahlakı algısı (5 adet tezde) kavramlarına odaklanıldığı tespit edilmiştir. Bu kavramlar yanında söz konusu tezlerde ulusal kültür (3 adet tezde), ahlak (2 adet tezde), *mobbing* (2 adet tezde), iş ahlakı tutumu (2 adet tezde), cinsiyetlendirilmiş iş ahlakı (1 adet tezde), Protestan iş ahlakı (1 adet tezde), güven (1 adet tezde), itaat (1 adet tezde), sosyal ağ (1 adet tezde), örgüt kültürü (1 adet tezde), kurumsal imaj (1 adet tezde), İslam ekonomisi (1 adet tezde), kişilik farklılıkları (1 adet tezde), içsel pazarlama (1 adet tezde), örgütsel bağlılık (1 adet tezde), din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri (1 adet tezde), kurumsal itibar (1 adet tezde), paternalist liderlik (1 adet tezde), çalışan performansı (1 adet tezde), ahlaki değerlilik (1 adet tezde), etik iklim (1 adet tezde), eğitim (1 adet tezde), dönüşümcü liderlik (1 adet tezde), insan kaynakları uygulamaları (1 adet tezde), kurumsal değer algısı (1 adet tezde) ve Japonlarda iş ahlakı (1 adet tezde) kavramlarına odaklanıldığı görülmüştür.

İş ahlakı etiketli doktora ve yüksek lisans tezleri yöntembilim parametresi baz alınarak değerlendirilmiş ve örnekleme oluşturan lisansüstü tezlerde en fazla nicel araştırma yönteminin (21 adet tezde) kullanıldığı tespit edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı tezlerde en fazla alan taramasının (doküman analizi) (14 adet tezde) yapıldığı, görüşme yöntemine (1 adet tezde) az başvurulduğu ve diğer nitel araştırma tekniklerinin kullanılmadığı bulgulanmıştır. Buna ilaveten az sayıda (1adet tezde) lisansüstü tezde hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı görülmüştür.

İş Etiği Etiketli Doktora Tezlerinin Amaç, Ana Odak ve Yöntembilim Parametreleri Bağlamında Değerlendirilmesi

İş etiği etiketli doktora tezlerinin amaçları incelendiğinde aşağıda sunulan ilişkilerin lisansüstü tez araştırmalarında yer bulduğu saptanmıştır.

- Bir çalışma grubunun iş etiği ve iş tatmini algısı,
- Bir çalışma grubunun rekreasyonel liderlik tutumlarına ile iş etiğine yönelik görüşleri arasındaki ilişki,
- Örgütsel bağlılık ile iş etiği arasındaki ilişki,

- Bir çalışma grubunun iş etiği değerleri ve bu değerleri etkilen kişisel ve örgütsel faktörler,
- Bir çalışma grubunun kültürünün etik ikilemler karşısındaki tutumları ve bu çalışma grubunun özelliklerinin hedef kitlenin etik tutumları üzerindeki etkisi,
- Ortaklık ilişkilerinin sürdürülebilirliği üzerinde iş etiğinin etkisi,
- Örgütlerde etik iklim düzeyine etki eden faktörlerin incelenmesi,
- İnsan kaynakları yönetimi uygulamalarında iş etiği düzeyi ve örgütsel performans arasındaki ilişki,
- Farklı altı ülke yöneticilerinin iş etiğine ve bireyselleşmeye yönelik tutum ve davranışları ile kültürel farklılıklarının incelenmesi,
- Örgütlerin etik açıklamalarının değerlendirilmesi.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında iş etiği etiketli doktora tezlerinin ana odakları değerlendirildiğinde en fazla kültürel farklılıklar (2 adet tezde) kavramına odaklandığı bunun yanında ilgili tezlerde iş tatmini algısı (1 adet tezde), rekreasyonel liderlik tutumları (1 adet tezde), örgütsel bağlılık (1 adet tezde), iş etiği değerleri (1 adet tezde), etik ikilemler (1 adet tezde), ilişkilerinin sürdürülebilirliği (1 adet tezde), etik iklim (1 adet tezde), örgütsel performans (1 adet tezde), insan kaynakları yönetimi uygulamaları (1 adet tezde) ve etik açıklamalar (1 adet tezde) kavramlarına odaklanıldığı tespit edilmiştir.

Örnekleme dahilindeki iş etiği etiketli doktora tezleri yöntembilim parametresi baz alınarak değerlendirildiğinde en fazla nicel araştırma yönteminin (8 adet tezde) kullanıldığı, nitel araştırma yönteminin az sayıda tezde (1 adet tezde) kullanıldığı bulgulanmıştır. Buna ilaveten yine az sayıda (1 adet tezde) lisansüstü tezde hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı görülmüştür.

İş Etiği Etiketli Yüksek Lisans Tezlerinin Amaç, Ana Odak ve Yöntembilim Parametreleri Bağlamında Değerlendirilmesi

İş etiği etiketli yüksek lisans tezlerinin amaçları incelendiğinde aşağıda sunulan ilişkilerin tez araştırmalarında yer bulduğu saptanmıştır.

- Bir çalışma grubunun iş etiğine ilişkin tutum ve algıları,
- İş etiğinin iş tatmini üzerindeki etkisi,
- İş etiği algısının iş değerleri üzerindeki etkisi,
- Bir çalışma grubunun iş etiği ve sosyal sorumluluk algıları,

- Bir çalışma grubunun iş etiği uygulamaları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi,
- Bir çalışma grubunun iş etiğine ilişkin tutumlarını etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler,
- Kamu ve özel sektör çalışanlarının etik algıları arasındaki farklar,
- İş etiği algısının iş yeri sapma davranışları ile ilişkisi,
- Bir çalışma grubunun duygusal zekâ düzeyleri ile iş etiği algıları arasındaki ilişki,
- Bir çalışma grubunun iş etiği algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki,
- Örgütlerde örgütsel etik değişim süreci,
- Glengarry Glen Ross ve American Buffalo adlı oyunlar üzerinden Amerikan iş etiğinin analizi,
- Türkiye ve Amerika iş etiği yazınlarının karşılaştırılması,
- Kültürün iş etiği üzerindeki etkisi,
- Etik örgüt kültürünün, etik tedarikçi seçimi üzerindeki etkisi,
- Kurumsal sosyal sorumluluk algısı ve iş etiği algısının marka tutumu ve satın alma niyeti üzerindeki etkisi,
- Kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, genel ruh hâli ve stres yönetiminin iş etiği üzerindeki etkisi,
- Yöneticilerin etik liderlik süreçlerinin, çalışanların etik algıları üzerindeki etkileri,
- Bir örgütün etik değerlerinin o örgütün paydaşlarıyla olan ilişkileri üzerindeki etkisi,
- İş etiği ilkelerinin kurumsal itibar algısı üzerindeki etkisi,
- İş etiğinin kurumsal sosyal sorumluluk üzerindeki etkisi,
- İş etiğinin insan kaynakları seçim ve temin sürecindeki etkisi,
- İş etiğinin kurumsallaşmasında örgüt kültürünün etkisi,
- Yöneticilerin kişilik özelliklerinin iş etiği üzerindeki etkisi,
- Bir çalışma grubunun iş etiği algısı ve iş tatmini arasındaki ilişkilerin belirlenmesi,
- SA 8000 ve ISO 26000 iş etiği standartlarının Türkiye’de uygulanabilirliği,
- İş etiği ve etik dışı davranışların incelenmesi,

- Bir grup firmanın yayımlanmış iş etiği kurallarının analizi,
- Aynı coğrafyada farklı zamanlarda yaşamış iki toplumun ticari düşünceleri ve bu düşüncelerin dile yansımaları,
- İş etiği ve ahilik,
- Yönetim süreçlerinde iş etiğinin rolü,
- İş etiğinin kamuda ve özel sektörde ele alınmış biçimi.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında iş etiği etiketli yüksek lisans tezlerinin ana odakları değerlendirildiğinde en fazla iş etiği algısı (9 adet tezde) kavramına odaklanıldığı bunun yanında ilgili tezlerde iş etiğine ilişkin tutum (3 adet tezde), kurumsal sosyal sorumluluk algısı (3 adet tezde), iş tatmini (2 adet tezde), örgüt kültürü (2 adet tezde), örgütsel etik (2 adet tezde), kişisel özellikler (2 adet tezde), etik ilke ve kurallar (2 adet tezde), Amerikan iş etiği (2 adet tezde), iş etiğine yönelik görüşler (1 adet tezde), iş değerleri (1 adet tezde), işyeri sapma davranışları (1 adet tezde), duygusal zekâ (1 adet tezde), örgütsel vatandaşlık davranışları (1 adet tezde), ulusal kültür (1 adet tezde), tedarikçi seçimi (1 adet tezde), marka tutumu (1 adet tezde), satın alma niyeti (1 adet tezde), stres yönetimi (1 adet tezde), uyum (1 adet tezde), etik liderlik (1 adet tezde), ticari düşünce (1 adet tezde), paydaş ilişkileri (1 adet tezde), kurumsal itibar (1 adet tezde), insan kaynakları (1 adet tezde), kurumsallaşma (1 adet tezde), iş etiği standartları (1 adet tezde), etik dışı davranışlar (1 adet tezde), ahilik (1 adet tezde) ve yönetsel süreçler (1 adet tezde) kavramlarına odaklanıldığı görülmüştür.

Örnekleme dâhilindeki iş etiği etiketli yüksek lisan tezleri yöntembilim parametresi baz alınarak değerlendirildiğinde en fazla nicel araştırma yönteminin (37 adet tezde) kullanıldığı, nitel araştırma yönteminin az sayıda tezde (12 adet tezde) kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna ilaveten yine az sayıda tezde (1 adet tezde) hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma Türkiye’de yapılan iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin genel görünümü sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçtan hareketle Yüksek Öğretim Kurumu Tez Arşivi’nde kayıtlı ve erişim izni olan iş ahlakı ve iş etiği konulu doktora ve yüksek lisans tezleri; tür, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, bilim dalı, özgün dil, danışman unvanı, amaç, ana odak ve yöntembilim parametreleri bakımından, sistematik derleme araştırma yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Söz konusu tezler iş ahlakı ve iş etiği alan bakımından değerlendirildiğinde iş etiği alanında iş ahlakına kıyasla çok daha fazla lisansüstü çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Ahlak, davranışlarımızı şekillendiren normlar, kurallar ve değerler bütünüyken (Cevizci, 2014), soyut bir forma bürünerek felsefenin alt disiplini olarak yer bulmuş olan etik, ahlak üzerine düşünme sanatıdır (Erdoğan vd., 2018). Etiğin, toplumu oluşturan bireylerin davranışlarının, ahlaka uygunluğunu bilimsel olarak inceleyen (Tınar, 1999), evrensel normların oluşmasına katkı sunan (Tansal, 2002) ve ahlaki davranışları hukuki yapı içerisinde düzenleyen bir disiplin olarak yer edinmiş olması bu haklı sonucun nedeni olarak gösterilebilmektedir (Hartog, 2004).

İş ahlakı ve iş etiği alanında hazırlanmış olan lisansüstü tezler tür bakımından değerlendirildiğinde her iki alan dâhilinde çoğunlukla yüksek lisans tezi hazırlandığı belirlenmiştir. Bu bulgu her iki alanın da arzu edilen derinliğe ulaşmamış olmamış olduğunu düşündürmektedir.

Örneklem dâhilindeki iş ahlakı ve iş etiği etiketli lisansüstü tezlerin hazırlandıkları yıllar incelendiğinde 2019’dan 2020’ye keskin bir düşüş yaşanmasına karşın yıllar itibariyle artan bir dalgalanma olduğu görülmektedir. Buna ilaveten 2007-2019 yılları arasında konuya ilginin arttığı ve en fazla tezin 2016 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Bu bulgu tüm dünyanın ahlak ve etik konularına yıllar itibari ile daha fazla yöneldiğine işaret etmektedir.

Bu tezlerin hazırlanmasında en fazla katkısı Marmara Üniversitesi’nin sunduğu görülmektedir. İlgili tezlerin hazırlandığı enstitüler araştırıldığında Sosyal Bilimler Enstitüsünce hazırlanan tezlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte çalışma ilişkileri bakımından farklı enstitüler olmalarına rağmen Eğitim Bilimleri, Fen Bilimleri, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi ve Bankacılık ve Sigortacılık Enstitülerince ilgili alanlar dâhilinde lisansüstü tez yapıldığı belirlenmiştir. Bu durum iş ahlakı ve iş etiği konularının farklı enstitülerce benimsendiğine, iş ahlakı ve iş etiği konularının disiplinler arası araştırma alanı olduklarına ve çeşitli disiplinlerden akademisyenlerin konuya ilgi duyduğuna işaret etmektedir (De George,

1987; McNamara, 2003). Böylesi bir bulgunun varlığı alanın farklı açılardan ele alınmasına ve bir çeşitliliğin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Söz konusu tezler anabilim dalı ve bilim dalı dağılımları bakımından değerlendirildiğinde en fazla tezin İşletme Anabilim Dalı ve Yönetimi ve Organizasyon Bilim Dalı tarafından hazırlandığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen tezlerin anabilim dalı ve bilim dalı bazında belirtilen paralellikte çeşitlilik gösterdiği tespit edilen bir diğer husus olmuştur. Bu bulgular iş ahlakı ve iş etiği konularının farklı akademik disiplinlere yayılım gösterdiğinin ve gelecekte bu konularda yapılacak çalışmaların artacağına işaretidir.

Araştırma kapsamında değerlendirilen tezlerin açık ara farkla Türkçe olarak kaleme alındığı görülmektedir. Ülkemizde anadilde eğitim veriliyor olması ve uluslararası öğrenci profilinin az olması bu bulgunun nedenleri olarak değerlendirilebilmektedir.

Tezlerin hazırlanmasında yol gösterici olan danışmanların unvanlarında çeşitlilik olsa da en fazla “profesör” unvanlı öğretim üyelerinin katkı sunduğu belirlenmiştir. Bu bulgu ahlak ve etik alanında bir bilim topluluğunun olduğuna işaret etmektedir. Lisansüstü tezlere en fazla danışmanlık yapan grubun profesör olması ise çalışmalarının niteliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

İncelenen lisansüstü tezlerin amaç ve ana odak bakımından ayrıtıldırılması sonucu ilginç bulgulara ulaşılmıştır. İş ahlakı etiketli lisansüstü tezlerde kurumsal sosyal sorumluluk kavramı başta olmak üzere, ulusal kültür, kültürel farklılıklar, ahilik, *mobbing*, iş ahlakı tutumu, cinsiyetlendirilmiş iş ahlakı, Protestan iş ahlakı, güven, itaat, sosyal ağ, örgüt kültürü, kurumsal imaj, İslam ekonomisi, kişilik farklılıkları, içsel pazarlama, örgütsel bağlılık, din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri, kurumsal itibar, paternalist liderlik, çalışan performansı, ahlaki değerlilik, etik iklim, eğitim, dönüşümcü liderlik, insan kaynakları uygulamaları, kurumsal değer algısı ve Japonlarda iş ahlakı gibi kavramlara odaklanıldığı görülmüştür.

İş etiği etiketli lisansüstü tezlerde iş etiğine ilişkin tutum, kurumsal sosyal sorumluluk algısı, iş tatmini, örgüt kültürü, örgütsel etik, kişisel özellikler, etik ilke ve kurallar, Amerikan iş etiği, iş etiğine yönelik görüşler, iş değerleri, işyeri sapma davranışları, duygusal zekâ, örgütsel vatandaşlık davranışları, ulusal kültür, tedarikçi seçimi, marka tutumu, satın alma niyeti, stres yönetimi, uyum, etik liderlik, ticari düşünce, paydaş ilişkileri, kurumsal itibar, insan kaynakları, kurumsallaşma, iş etiği standartları, etik dışı davranışlar, ahilik ve yönetsel süreçler, rekreasyonel liderlik tutumları, etik ikilemler, örgütsel performans, ilişkilerinin sürdürülebilirliği, etik açıklamalar kavramlarına odaklanıldığı görülmüştür.

İncelenen lisansüstü tezlerin amaç ve ana odakları bütüncül olarak değerlendirildiğinde konuların işletme alanına ait olduğu göze çarpmaktadır. Kurulan bu ilişkiler işletmecilik okullarının ahlaki davranışların kurumsallaşması üzerindeki etkilere işaret etmektedir (Gölbaşı, 2009).

Çalışma kapsamında elde edilen bu bulgular farklı bilim dallarına mensup akademisyenlerin konuya ilgi duyduğuna işaret etmektedir. Bu durum alanın farklı açılardan ele alınmasına ve bir çeşitliliğin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak incelenen tezlerin amaç ve odak konuları bütüncül olarak değerlendirildiğinde genel olarak iş ahlakı algısının ve iş etiği algısının araştırmacıların dikkatini çektiği bunun yanında iş ahlakı ve iş etiğinin ağırlıklı olarak örgütsel davranış konularıyla bağdaştırıldığı ve diğer yönetim anabilim dallarıyla bağdaştırılan çalışmaların neredeyse çalışılmadığı görülmüştür. Bu bulgu iş ahlakı ve iş etiği alanlarının derinleşmesini geciktireceğine ve tekrarı tetikleyeceğine işaret etmektedir. Ulaşılan bu sonuç Akdeve'nin ve Köseoğlu'nun çalışmasında eriştiği sonuçlar ile örtüşmektedir (2013).

Örneklem kapsamındaki lisansüstü tezler yöntem bilim parametresiyle ayrıntılandırıldığında hem iş ahlakı hem de iş etiği alanlarındaki tezlerde ağırlıklı olarak nicel araştırma yönteminin tercih edildiği, nitel yöntemin az sayıda tezde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni ülkemizde verilen eğitimin ağırlıklı olarak pozitivist geleneğe sahip olması ve bunun sonucu olarak nicel araştırmaların yoğunluk kazanması olabilir. Zira ülkemizde postpozitivist gelenek hâlâ bir yer edinme çabasıdadır. Dolayısıyla nitel araştırma yöntemlerini kullanan çalışmalar sınırlı düzeydedir. Bu bulgu iş ahlakı ve iş etiği alanlarının yöntem bilimsel çeşitliliğin gücünden yararlanmayı engelleyeceği şeklinde değerlendirilmektedir. Oysa alana bir derinlik kazandırılması bakımından nitel çalışmalar teşvik edilmelidir.

Bu çalışma 1996-2021 yılları arasında Türkiye'de yapılan iş ahlakı ve iş etiği konulu lisansüstü tezlerin genel görünümünü ayrıntıları ile sunmaktadır. Çalışmanın sistematik derleme ve değerlendirme üzerinden yapılması önemli sayılabilecek bir girişimken ulusal bağlam kapsamında katkı sunma niyeti çalışmanın önemini arttırmaktadır.

İlgili alan pek çok araştırmaya konu olabilecek boşlukları barındırmakta olup gelecek araştırmalar için var olan potansiyeli ortaya koymaktadır. Örneğin ulusal ve uluslararası alanyazın farklılıklarını ortaya koymak adına karşılaştırmalı olarak ulusal ve uluslararası alanyazın haritalaması yapılabilir. Öte yandan iş ahlakı ve iş etiği konularının ele alınış biçimlerinin derinleştirilerek örgütsel etik ile olan ilişkisi ayrıntılandırılabilir.

Analysis of Postgraduate Theses on Business Morality and Business Ethics in Turkey: A Qualitative Research Based on a Systematic Review

Fulya Almaz

Introduction

When examining the literature on business morality and business ethics in Turkey, the relevant field studies are seen to have increased after the 2000s but to have yet to have reached the saturation point (Köseoğlu et al., 2013; Eğri & Sunar, 2010; Gölbaşı, 2009; Özdemir, 2009). In addition, few studies are found to have evaluated business morality and business ethics in our country (Akdeve & Köseoğlu, 2013; Köseoğlu, et al., 2013; Eğri & Sunar, 2010; Özdemir, 2009). When evaluating these studies, these studies are determined to have been carried out between 2009 and 2013 using bibliometric analyses and literature reviews; only one of the studies was associated with a different field. This situation indicates a need exists for detailed studies that can be addressed over different samples in the field of business morality and business ethics. At this point, a large area is clearly waiting to be explored for researchers.

This study has been prepared to present the general view of postgraduate theses and dissertations on business morality and business ethics in Turkey. The study has preferred using the systematic review method within its scope, and has accessed a total of 98 graduate theses and dissertations (38 on business morality and 60 on business ethics) as a result of a search in the Thesis Archive of the Turkish

@ Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, fulyaalmaz@hotmail.com

ID 0000-0002-1537-3278

Almaz, F. (2021). Türkiye'de İş Ahlakı ve İş Etiği Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Analizi: Sistemik Derlemeye Dayalı Nitel Bir Araştırma. İş Ahlakı Dergisi, 14 (2), ss. 329-363

Araştırma Makalesi

© İGİAD
DOI: 10.12711/tjbe.2021.14.2.2285
İş Ahlakı Dergisi, 2021
isahlakidergisi.com

Higher Education Institution using the keywords “business morality” and “business ethics” on January 30, 2021. The 98 postgraduate theses and dissertations constituting the sample of the study have been evaluated in terms of type, year, university, institute, department, scientific branch, original language, advisor title, purpose, main focus, and methodology parameters using the systematic review method. The data obtained were subjected to content and descriptive analyses and interpreted in line with the problematics of the research. The criteria of credibility, transferability, consistency, and confirmability were used to ensure the relevance of the study.

Discussion and Results

When evaluating these theses in terms of business morality and business ethics, many more postgraduate studies were identified as having been conducted in the field of business ethics compared to business morality. While morality is the set of norms, rules, and values that shape behavior (Cevizci, 2014), ethics is the art of thinking about morality and takes an abstract form in its place as a sub-discipline of philosophy (Erdoğan et al., 2018). The validity of this result appears to be due to how ethics has gained a place as a discipline that scientifically examines the morality of the behaviors of the individuals who form a society (Tınar, 1999), how it contributes to the formation of universal norms (Tansal, 2002), and how it regulates moral behaviors within the legal structure (Hartog, 2004).

When evaluating postgraduate theses and dissertations prepared in the field of business morality and business ethics in terms of type, mostly master’s theses were determined to have been prepared in both fields. This finding suggests that both areas have yet to achieve the desired depth.

When examining the years spent preparing postgraduate theses and dissertations labeled as being on business morality or business ethics within the sample, an increased fluctuation is seen to have occurred over the years, with a sharp decline from 2019 to 2020. In addition, the interest in the subject was determined to have increased between 2007-2019, with the greatest number of theses and dissertations having been carried out in 2016. This finding indicates that the whole world has turned to moral and ethical issues more and more over the years.

Marmara University is seen to have contributed the most in terms of thesis preparations. When examining the institutes where these theses were prepared, the majority of prepared theses were seen to have occurred in the Social Sciences Institute. However,

although different institutes are found in terms of working relations, graduate thesis were determined to have been made within the relevant fields of the Institutes of Educational Sciences, Sciences, Atatürk Principles, History of Revolution History, Banking, and Insurance. This indicates business morality and business ethics to have been adopted by different institutes and to be interdisciplinary research areas with academicians from various disciplines being interested in the subject (De George, 1987; McNamara, 2003). The presence of such a finding paves the way for the field to be handled from different and diverse perspectives. When examining these theses in terms of department and discipline distributions, most theses were determined to have been prepared by the Department of Business Administration Management and Organization. Another issue uncovered regarding the theses evaluated within the scope of the study is that their parallels vary with respect to the department and discipline. These findings indicate the issues of business morality and business ethics to have spread to different academic disciplines and an increase in studies conducted on these issues can be expected in the future.

The vast majority of the theses evaluated within the scope of the research are seen to have been written in Turkish. The reasons for this finding are considered to result from education being given in Turkish in our country in addition to the low number of international students.

Although diversity is found in the titles of the advisors who guided the preparation of these theses, faculty members with the title of Professor were identified as having contributed the most. This finding indicates a scientific community to be present in the field of morality and ethics. The fact that the group to have advised postgraduate theses the most is made up of professors indicates the quality of these studies to be high.

Interesting findings have been obtained as a result of elaborating upon the examined postgraduate theses in terms of their purpose and main focus. Graduate theses with business morality, personality differences, internal marketing, organizational commitment, religious culture and ethics courses, corporate reputation, paternalistic leadership, employee performance, moral values, ethical climate, education, transformational leadership, human resource practices, perception of corporate values, and business ethics in Japanese as keywords or in their title are seen to have focused on national culture, cultural differences, Akhism, mobbing, attitudes on business ethics, gendered business ethics, Protestant business ethics, trust, obedience, social network, organizational culture, corporate image, Islamic economics, and in particular the concept of corporate social responsibility.

The theses involving the concepts of attitudes toward business ethics, perception of corporate social responsibility, job satisfaction, organizational culture, organizational ethics, personal characteristics, ethical principles and rules, American business ethics, views on business ethics, business values, workplace deviation behaviors, emotional intelligence in postgraduate theses labeled business ethics organizational citizenship behaviors, national culture, supplier selection, brand attitude, purchase intention, stress management, compliance, ethical leadership, business thinking, stakeholder relations, corporate reputation, human resources, institutionalization, business ethics standards, unethical behaviors, and Akhism were observed to have focused on managerial processes, recreational leadership attitudes, ethical dilemmas, organizational performance, sustainability of relationships, and ethical explanations.

When holistically evaluating the purpose and main focus of the examined postgraduate theses, the subjects are strikingly seen to belong to the field of business administration. These established relationships point to the effects business schools have had on institutionalizing moral behaviors (Gölbaşı, 2009).

The findings obtained within the scope of this study indicate academicians from different disciplines to be interested in the subject. This situation paves the way for the field to be handled from different angles and for diversity to form. However, when holistically evaluating the purpose and focus of the theses, the perception of business morality and business ethics in general were seen to have attracted the attention of researchers, with business morality and business ethics also being mainly associated with organizational behavior issues and studies associated with other management departments to remain practically unstudied. This finding indicates the deepening of business morality and business ethics will be delayed and repetition will be triggered. This result is consistent with the results from Akdeve and Köseoğlu's (2013) study.

When detailing the graduate theses within the scope of the sample in terms of methodology, the quantitative research method was determined to have been mainly preferred in both business morality and business ethics theses and the qualitative method to have been used in a small number of theses. The reason for this may be that the education given in our country has a predominantly positivist tradition, which may result in quantitative research having gained intensity. This is because the post-positivist tradition in Turkey is still trying to acquire its position. As a result, a limited number of studies are found using qualitative research methods. This finding has been evaluated as the fields of business morality and bu-

business ethics will be prevented from benefiting from the power of methodological diversity. However, qualitative studies should be encouraged in order to add depth to the field.

This study presents a generally detailed view of postgraduate theses and dissertations on business morality and business ethics that were conducted in Turkey between 1996-2021. While carrying out the study through a systematic review and evaluation shows significant initiative, the intention to contribute within the scope of the national context increases the importance of this study.

The related field contains gaps that can be the subject of much research and reveals the potential for future research. For example, in order to reveal the differences between the national and international literature, comparative national and international literature mapping can be done. Meanwhile, the relationship between business ethics and organizational ethics can be elaborated upon by deepening the ways in which business morality and business ethics are handled.

Kaynakça | References

- Akbulut, E. E. (2000). *Etik davranış kuralları ve Türkiye sermaye piyasası aracı kuruluşları için öneri*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayını.
- Arslan, M. (2005). *İş ve meslek ahlakı*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Arslan, M. (2001). *İş ve meslek ahlakı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aslan, A. (2018). Sistematik derleme ve meta-analizi. *Acta Medica Alanya*, 2(2), 62-63.
- Almaz, F. (2020). Türkiye’de sivil havacılık yönetimi araştırmalarındaki eğilimler: 1998-2019 yılları arasında yapılmış doktora ve yüksek lisans tezleri üzerine karşılaştırmalı bir derleme. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 17-32.
- Aşçıgil, S. (2004). *Perceptions on corporate social responsibility: a survey on Turkish managers*. Paper Presented at the IAB-PAD Conference Proceedings, New Orleans, LA, USA.
- Akdeve, E. ve Köseoğlu, M. (2013). İş etiğinin akademik örüntüsü nasıl geliyor? Türkiye’deki akademik çalışmalar üzerine bir araştırma. *Sosyoekonomi Dergisi*, 19(19).
- Bloom, M. (2004). The ethics of compensation systems. *Journal of Business Ethics*, 52(2), 149-152.
- Booth, J. E., Heinz, R. S., and Howe, M. W. (2005). Ethical practice in a corporation: The Allina case. In *The ethics of human resources and industrial relations* (229-250).
- Cevizci, A. (2014). *Etik: ahlak felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Creswell, J. W., and Poth, C. N. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- De George, R. T. (1987). The status of business ethics: Past and future. *Journal of Business Ethics*, (6), 201-211.
- Downey, S. M. (1986). The relationship between corporate culture and corporate identity. *Public Relations Quarterly*, 31(4).
- Ekin, S. M. G. ve Tezölmez, S. H. (2000). Türk iş dünyasındaki yöneticilerin iş ahlakı konusundaki düşünce ve kararları. T. Dereli, (Ed.), *Prof. Dr. Nusret Ekin'e armağan* içinde (941-968). Ankara: Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Sendikası Yayın No:38.
- Erdoğan, N., Torlak, Ö. ve Tiryaki, K. B. (2018). *Temelleri ve uygulamalarıyla iş ahlakı*. İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Eğri, T. ve Sunar, L. (2010). Türkiye’de iş ahlakı çalışmaları: Mevcut durum ve yönelimler. *İş Ahlakı Dergisi*, 3(5), 41-67.
- Ferrell, O. C., Fraedrich, J., and Ferrell, L. (2015). *Business ethics ethical decision making and cases*. United States of America: Cengage Learning.
- Gök, S. (2008). İş etiği ile iş ahlakı arasındaki ilişki ve çalışma yaşamında iş etiğini etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1).
- Gölbaşı, Ş. (2009). Ahlakî davranışların kurumsallaşmasında işletmecilik okullarının rolü. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(4), 21-41.
- Güney, S. (2006). Ahlakî liderliğin kavramsallaştırılması ve ahlakî yönetimde liderliğin rolü. *Yönetim ve Ekonomi*, 13(1), 135-148
- Hartog, M. (2004). Critical action learning: Teaching business ethic. *Reflective Practice*, 5(3), 395-407.
- Higgins J. P. T., Green S. (Eds). (2011). The cochrane collaboration. *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions Version 5.1.0*.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Köseoğlu, M. A., Karayörmük, K. ve Barca, M. (2013). Stratejik yönetim literatüründe iş etiğinin örneği nasıl geliyor? Türkiye’deki akademik çalışmalar üzerine bir araştırma. *İş Ahlakı Dergisi*, 6(1), 1-33.
- Kirel, Ç. (2000). *Örgütlerde etik davranışlar yönetimi ve bir uygulama çalışması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Manuel G. V. (1992). *Business ethics: Concepts and cases* (3th Edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.,
- Mahmut A. (2001). *İş ve meslek ahlakı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- McHugh, P. F. (1992). *Ethics-iş ahlakı*. İstanbul: Tüsiad Yayınları.
- McNamara, C. (2003). *Complete guide to ethics management: An ethics toolkit for manager*.
- Özdemir, S. (2009). Günümüz Türkiye’sinde akademik iş ahlakı çalışmalarına genel bakış. S. Orman, Z. Parlak, (Ed.), *İşletmelerde iş etiği* içinde (301-336). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No:23.
- Özgener, Ş. (2004). *İş ahlakının temelleri: Yönetimsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özgener, Ş. (2009). *İş ahlakının temelleri: Yönetimsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Stephan, M. D. (1986). The relationship between corporate culture and corporate identity. *Public Relations Quarterly*, 31 (4), 7.
- Strauss, A. L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge University Press.
- Tabakoğlu, A. (2009). Türkiye'de iş ahlakı geleneği. S. Orman ve Z. Parlak, (Ed.), *İşletmelerde iş etiği içinde* (218-283). İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No: 23.
- Tansal, S. (2002). Etik değerlere evrensel yaklaşım. *Executive Excellence Dergisi*, 64, 10-11.
- Tınar, M. Y. (1999). *Çalışma psikolojisi*. İzmir: Necdet Bükey Yayınları.
- Torrance, H. (2004) Using action research to generate knowledge about educational practice. G. Thomas & R. Pring, (Eds.), In *Evidence-based practice in education (187-200)*. Maidenhead, Open University Press.
- Velasquez, Manuel G. (1992). *Business ethics: Concepts and cases* (3th Edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Wells, B. ve Nelda S. (1996). The context of ethics in the health care industry. *Health Manpower Management*, 22(1), 21-29.
- Wright, R. W., Brand, R.A., Dunn,W., and Spindler, K.P. (2007). How to write a systematic review. *Clinical Orthopaedics and Related Research*. 455, 23-29.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>